

УДК 061.1ЄС:327:304]:355.4(470:477)»2014/....
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/74-2-2>

Іван ШЕВЧУК,

orcid.org/0009-0004-9686-5937

*аспірант кафедри всесвітньої історії та релігієзнавства
Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
(Тернопіль, Україна) shevchuk.advocat@gmail.com*

ПІДТРИМКА УКРАЇНСЬКИХ МІГРАНТІВ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ ПІСЛЯ 24 ЛЮТОГО 2022 РОКУ

Повномасштабне вторгнення російської федерації на українські території, яке відбулось 24 лютого 2024 року змусило мільйони українців залишити свої домівки та виїхати з України. Це стало найбільшою вимушеною міграцією українців за часів незалежної України. Для країн Європейського Союзу ці події також спричинили найбільшу міграційну кризу, починаючи з середини ХХ століття. За даними ООН кількість біженців із України з початку війни перевищила 8 млн, значна частина з них отримала тимчасовий захист та урядову допомогу в країнах-реципієнтах. Станом на 1 листопада 2022 року фіксувалось більше ніж 7,5 млн біженців з України по всій Європі, з них 4,4 млн зареєстровані для тимчасового захисту або аналогічних національних схем захисту в Європі. За останніми даними, станом на середину квітня 2024 року в країнах Європи перебуває близько 6 мільйонів українських біженців. Варто зазначити, що точну кількість українських біженців встановити важко, оскільки люди перетинають кордон в обох напрямках. Частина людей, що тимчасово перебувають в ЄС, не реєструються як особи, що потребують тимчасового захисту, а перебувають там як туристи.

Європейський Союз відреагував негайно і виявив солідарність у діях, підтримуючи людей, які потребували допомоги. Це включало безпосередню гуманітарну допомогу, надзвичайну громадянську допомогу, підтримку на кордоні, а також надання захисту особам, які рятуються від війни. Першими хто відчув на собі міграційний потік українських біженців стала Польща. Дев'яносто відсотків громадян, які вимушені були покинути Україну виїхали саме до Польщі.

Країни члени Європейського Союзу на законодавчому рівні закріпили мінімальну соціальну допомогу на яку можуть розраховувати українські біженці, якщо зареєструються у країні відповідно до їхнього законодавства.

Українські мігранти досі стикаються з низкою проблем в приймаючих країнах, а саме з нестачею коштів для життя, відсутністю житла, важкістю працевлаштування, труднощами із вивчення місцевих мов, проблемами із навчанням дітей в місцевих школах. Поступово відбуваються процеси інтеграції українських біженців в різних країнах Європи.

Війна в Україні викликала найбільшу міграційну кризу останніх десятиріч з якою стикнувся увесь світ. І найбільше це відчували країни члени ЄС.

Ключові слова: *Європейський Союз, біженці, українсько-російська війна, міграція.*

Ivan SHEVCHUK,

orcid.org/0009-0004-9686-5937

*Graduate student at the Department of World History and Religious Studies
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
(Ternopil, Ukraine) shevchuk.advocat@gmail.com*

SUPPORT FOR UKRAINIAN MIGRANTS BY THE EUROPEAN UNION AFTER FEBRUARY 24, 2022

The full-scale invasion of Ukrainian territories by the Russian Federation on February 24, 2024, forced millions of Ukrainians to leave their homes and flee Ukraine. This was the largest forced migration of Ukrainians since Ukraine's independence. For the European Union, these events also triggered the largest migration crisis since the mid-twentieth century. According to the United Nations, the number of refugees from Ukraine since the beginning of the war has exceeded 8 million, many of whom have received temporary protection and government assistance in recipient countries. As of November 1, 2022, more than 7.5 million refugees from Ukraine were recorded across Europe, of whom 4.4 million were registered for temporary protection or similar national protection schemes in Europe. According to the latest data, as of mid-April 2024, there are about 6 million Ukrainian refugees in Europe. It is worth noting that the exact number of Ukrainian refugees is difficult to establish, as people cross the border in both directions. Some of the people temporarily staying in the EU do not register as persons in need of temporary protection, but stay there as tourists.

The European Union responded immediately and showed solidarity in action, supporting people in need. This included direct humanitarian aid, emergency civilian assistance, support at the border, and protection for people fleeing war. Poland was the first country to experience the migration flow of Ukrainian refugees. Ninety percent of the citizens who were forced to leave Ukraine went to Poland.

The EU member states have legislated the minimum social assistance that Ukrainian refugees can expect if they register in the country in accordance with their legislation.

Ukrainian migrants still face a number of problems in host countries, including lack of funds for living, lack of housing, difficulty finding employment, difficulty learning local languages, and problems with children's education in local schools. Ukrainian refugees are gradually integrating in different European countries.

The war in Ukraine has caused the largest migration crisis of recent decades faced by the entire world. And the EU member states felt it most of all.

Key words: European Union, refugees, Ukrainian-Russian war, migration.

Постановка проблеми. Повномасштабне вторгнення російських військ на територію України викликала необхідність мільйони українців покинути свої домівки. Аналіз проблематики міграції та життя українських переселенців в країнах Європейського Союзу допоможе нам прогнозувати та організувати процеси пристосування українців до нових умов, а також зрозуміти наскільки ЄС було готове до напливу великої кількості українських біженців.

Аналіз досліджень. Проблемі міграції українців під час війни до Європейського Союзу присвятили свої праці вітчизняні так і зарубіжні науковці. Можна відзначити роботи М. Федик «Вимушена міграція під час війни: вплив на конкурентоспроможність економіки України» (Федик, 2024), О. Соболевої «Особливості масової міграції українців до країн західної Європи після 24 лютого 2022 року» (Соболева, 2022), робота Н. Бичкової та Г. Коцюрубенко «Зовнішня міграція під час війни як фактор впливу на формування соціальної нерівності в Україні» (Бичкова, Коцюрубенко, 2023). Свою увагу питанню міграції також приділяють увагу О. Міхеєва, В. Середа, Л. Кузьменко.

Мета статті. Вивчити та визначити аспекти підтримки українських біженців Європейським Союзом. Проаналізувати тенденцію міграції українців в країни Європи.

Виклад основного матеріалу. Після військового вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 року Європейський Союз відреагував негайно і продемонстрував дієву солідарність, підтримуючи людей, які потребують допомоги. Це включало безпосередню гуманітарну допомогу, екстрену допомогу в сфері цивільного захисту, підтримку на кордоні, а також надання захисту тим, хто рятується від війни.

Поняття «міграція» охоплює безліч визначень, що відображають різні перспективи та виміри цього багатогранного явища. У широкому розумінні міграція, що походить від латинського *migratio* («переміщаюся» або «переселяюся»), означає будь-яку форму переміщення або переселення людей. Історично міграція проявляється як широкий та складний процес, що підпорядковується певним закономірностям, часто пов'язаний

зі зміною місця проживання. Ці фундаментальні визначення, які широко використовуються дослідниками та офіційною статистикою, складають основу розуміння міграції (Федик, 2024: 241).

За даними УВКБ ООН, станом на 19 квітня 2024 року в Європі перебуває 5 930 400 українських біженців (Біженців з України, 2024).

Країни Європейського Союзу схвалили рішення надавати українським біженцям, які залишили рідну країну через російське повномасштабне вторгнення, особливого статусу тимчасового захисту. Таке рішення було прийняте 4 березня 2022 року Європейською комісією. Усі громадяни України, а також громадяни інших країн, що мають право на проживання в Україні, автоматично отримали право жити в ЄС. Крім того, такі громадяни України отримали також право працювати, отримувати соціальну та фінансову підтримку, медичне забезпечення та освітні послуги. Такий статус українці отримали на період одного року з можливим правом на продовження, якщо війна триватиме далі. Також період дії статусу тимчасового захисту може бути і скороченим у разі стабілізації ситуації в Україні (Соболева, 2022: 222).

Найбільше мігрантів прийняли Польща (близько 1,5 млн. осіб) та Німеччина (близько 1 млн. осіб). У десятку європейських країн, котрі прийняли найбільше українців, які рятуються від війни, входять також Чехія (171,5 тис. осіб), Іспанія (150,4 тис. осіб), Туреччина (145 тис. осіб), Велика Британія (141,5 тис. осіб), Франція (118,9 тис. осіб), Словаччина (99,3 тис. осіб) та Молдова (95,4 тис. осіб) (В. Потапенко, А. Головка, О. Валевський та ін., 2022: 6–7).

Польща та Німеччина, стали справжніми центрами приймання українських біженців. За даними УВКБ ООН, від початку російської агресії до кінця липня 2023 року польсько-український кордон перетнули понад 12 724 955 громадян України, з яких 1 618 785 подали заяви про надання тимчасового захисту. Набагато складніше оцінити кількість українців, які залишилися у Польщі. У квітні 2022 року їх почали реєструвати за системою PESEL. Ця електронна система реєстрації присвоює ідентифікаційні номери укра-

їнським біженцям, що надає їм доступ до безкоштовних державних послуг, наприклад медичної допомоги, охорони здоров'я, шкіл, а також працевлаштування. Наразі у PESEL добровільно зареєстрували понад мільйон українців. Інший спосіб визначити кількість українців у Польщі – порахувати тих, хто легально може працювати в країні. Так і люди зобов'язані сплачувати внески до ZUS, польської системи соціального страхування, яка лише 2022 року зареєструвала понад 500 000 українців. У грудні 2022 року в Польщі офіційно працювало понад 766 000 українців, хоча ця кількість охоплює як трудових мігрантів, так і новоприбулих біженців. Згідно з останнім звітом ООН, Німеччина – друга країна за кількістю переміщених українців – прийняла 1 072 705 людей, із яких 958 590 зареєстровані в програмі тимчасового захисту (а наприкінці 2023 країна вийшла на перше місце). Однак кількість прибулих може бути завищена через повільну процедуру зняття з реєстрації. Німеччина також пережила стрімкий сплеск прибуття на початку березня і квітня 2022 року, що передбачало інтенсивну підтримку громадянського суспільства, включно із зустрічанням біженців і мігрантів на залізничних станціях та інших пунктах в'їзду, перекладом, забезпеченням їжею, одягом і притулком, а також наданням медичної та психологічної допомоги, юридичної та іншої необхідної підтримки. Попри стрімкий наплив, він, однак, не був такий швидкий та інтенсивний, як у Польщі, адже українці спочатку мали дістатися Польщі, а потім продовжити свою подорож. Вони прибували поступово. Як і в Польщі, першими зреагували громадянське суспільство, волонтерські організації та мережі самодопомоги, а державні та місцеві органи влади долучилися із запізненням. Знову таки, як і в Польщі, українські біженці тяжіли до головних міст країни, які врешті-решт були змушені оголосити, що зачиняють свої двері для новоприбулих. За даними Федерального міністерства внутрішніх справ, до вересня 2022 року 12 із 16 земель Німеччини повідомили, що вони досягли межі своїх можливостей. Порівняно з Польщею, українським біженцям у Німеччині було складніше знайти роботу. Станом на жовтень 2022 року приблизно 423 000 українців зареєструвалися як такі, що шукають роботу, з них лише 51 000 були працевлаштовані на повний робочий день, а ще 17 000 мали неповний робочий день (О. Мілеєва, В. Серєда, Л. Куземська, 2024: 218–219).

Основною можливістю довготривалого перебування в країнах ЄС для людей стало можливість забезпечити себе роботою.

У ЄС є помітні відмінності в інтеграції українських біженців на ринку праці в тій чи іншій країні, що відповідно призводить до різної адаптації українців до ринку праці. Наприклад, за повідомленням Welt – лише 20% українських біженців у Німеччині працевлаштовані. А у Польщі та Чехії – двох найбільш важливих країн, окрім Німеччини, що приймають українських біженців, цей показник становить близько 2/3 (О. Пищуліна, В. Юрчишин, П. Стецюк, М. Міщенко, 2023: 78).

У жовтні 2023 року уряд Німеччини представив новий проєкт “JobTurbo” для прискореного працевлаштування українців. Ця ініціатива містить кілька важливих змін у роботі центрів зайнятості. Українці матимуть можливість вивчати мову безпосередньо на робочому місці, а не відвідуючи окремі мовні курси. Раніше фінансування навчання на рівні B2 і вище здійснювали центри зайнятості, тепер цей аспект перекладається на роботодавців. Пошуки вакансій для українців тепер відбуватимуться одночасно з проходженням курсів. Якщо людина знайде роботу, вона зможе відвідувати курси у вільний час. Із початку 2024 року розміри соціальної допомоги українцям та громадянам Німеччини зросли на 12%. Тепер Bürgergeld, яка видається як основна підтримка для шукачів роботи, становить: самотні особи/самотні батьки – 563 євро; у сімейній парі на одного партнера – 506 євро; повнолітні особи – 451 євро; підлітки 14–17 років – 471 євро; діти 6–13 років – 390 євро; діти до 5 років – 357 євро (Умови проживання, 2024).

Найгостріше і найболючіше питання, яке невідворотно виникає у зв'язку з масовим виїздом українців за кордон – чи повернуться вони на Батьківщину, чи вимушена міграція обернеться для країни численними людськими втратами? За даними різних опитувань, до 80% мігрантів війни декларують своє бажання повернутися. Проте вже зараз 10–20% з них такого наміру не мають. Приблизно стільки ж, 15% вимушених мігрантів за даними опитувань Центру Разумкова, хотіли виїхати за кордон ще до війни, а серед молоді 18–35 років частка таких осіб – 22%. Тобто, хоча, безумовно, переважна більшість вибулих з України громадян керувалася міркуваннями безпеки, частина з них шукала за кордоном не лише безпечного, а й більш заможного та перспективного життя.

Повернення українців залежить від стількох навіть невідомих наразі факторів, що будь-які прогнози неможливі. Найважливіший серед них – фактор часу, тобто, наскільки швидко буде досягнуто перемоги і створено умови для безпечного повернення людей. Чим тривалішим буде перебування мігрантів у країні, тим більшою є імовір-

ність того, що вони зможуть там інтегруватися, налагодити життя і визначитися на користь постійного проживання (А. Супруновський, 2022: 478).

Ті, хто не втратить зв'язку з Україною, мають більше шансів повернутися. Тому важливо розробляти політику та приймати рішення, які дозволять їм зберегти цей зв'язок. Наразі це забезпечується, зокрема завдяки можливості дистанційного навчання в українських закладах освіти. Коли повномасштабна війна закінчиться і ситуація з безпекою стабілізується, виникне потреба створити можливості для повернення, зокрема щодо житла та працевлаштування. У людей, чий будинок був пошкоджений або зруйнований, ймовірно, буде менше причин повертатися. Це підвищує важливість запровадження політики забезпечення доступу до довгострокового комфортного житла, зокрема з використанням інструментів доступної оренди. Крім того, чим довше біженці залишаються за кордоном, тим більша ймовірність, що

вони знайдуть роботу та почнуть будувати кар'єру на новому місці. Для мотивації повернення людей в Україну, уряд повинен буде розробити політику для створення робочих місць для тих, хто планує повернутися (А. Сімахова, І. Церковний, 2022: 62).

Висновки. Проблеми, пов'язані з імміграцією, впродовж років залишаються чи не найвагомішими для Європейського Союзу. З 24 лютого 2022 року з повномасштабним вторгненням російських військ на українські землі, мільйони людей вимушені були покинути свої домівки, рятуючи життя, що призвело до виникнення найбільшої міграції в Європі за часів незалежності України. Протягом перших місяців конфлікту понад 4 мільйони українців, переважно жінки з дітьми, вибули в держави-члени Європейського Союзу. Станом на сьогодні в ЄС перебуває близько 6 мільйонів українських біженців. Внаслідок цього виникла крайня потреба в системній допомозі від Європейського Союзу як для України, так і для її громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біженців з України зафіксували в Європі. Портал оперативних даних про біженців УВКБ ООН, 2024. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>
2. Міхеєва О., В. Серєда, Л. Куземська. Вимушене переміщення українців під час війни: закономірності внутрішньої та зовнішньої міграції (2014-2022 роки). Геополітичні наслідки імперських прагнень Росії. Російсько-українська війна. Том другий. Массачусетс. Academic Studies Press. 2024. С.204-229.
3. Пищуліна О., Юрчишин В., Стецюк П., Міщенко М. Вплив міграційних процесів на перебіг повоєнного відновлення України, міграційну політику ЄС та країн східного партнерства. Центр Разумкова, 2023 URL: <https://razumkov.org.ua/images/2023/10/25/2023-Pyshchulina-MIGRACIA.pdf>
4. Потапенко В., Головка А., Валеvський О. та ін. Вплив міграції на соціально-економічну ситуацію в Україні. Київ: НІСД, 2023. С. 4-33 DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.01>
5. Сімахова А., Церковний, І. Міграційні процеси в Україні в умовах війни: соціальний аспект. Економіка, управління та адміністрування, 2022, №4(102), С. 61–64. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2022-4\(102\)-61-64](https://doi.org/10.26642/ema-2022-4(102)-61-64)
6. Соболева О. Особливості масової міграції українців до країн західної Європи після 24 лютого 2024 року. Українознавство. 2022. №4(85). С. 220-229. DOI: 10.30840/2413-7065.4(85).2022.268322
7. Супруновський А. Вимушена міграція українських громадян в умовах російського вторгнення в Україну. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 7. С. 475-479. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-7/115>
8. Умови проживання та виплати: зміни для українців із тимчасовим захистом у Європі. Інститут аналітики та адвокації, 2024. URL: https://iaa.org.ua/articles/living-conditions-and-benefits-changes-for-ukrainians-with-temporary-protection-in-europe/?gad_source=1&gclid=CjwKCAjwoa2xBhACEiWAlsb1BORbtdaaKFfkoLFyQuiBoTPtjtxPAVhSwrrVLQ_VXusCEYsJAYZIGBoCywcQAvD_BwE
9. Федик М. Вимушена міграція під час війни: вплив на конкурентоспроможність економіки України. Актуальні питання у сучасній науці. 2024. № 4(22). С. 241-252.

REFERENCES

1. Bizhentsiv z Ukrainy zafiksuvaly v Yevropi. [Refugees from Ukraine have been registered in Europe]. Portal operatyvnykh danykh pro bizhentsiv UVKB OON. 2024. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>
2. Mikheieva O., Sereda V, Kuzemska L. (2024) Vymushene peremishchennia ukrainsiv pid chas viiny: zakonmirnosti vnutrishnoi ta zovnishnoi mihratsii (2014-2022 roky). [Forced displacement of Ukrainians during the war: patterns of internal and external migration (2014-2022)] Neopolitychni naslidky imperskykh prahnen Rosii. Rosiisko-ukrainska viina. Tom druhyi - Geopolitical consequences of Russia's imperial aspirations. The Russian-Ukrainian War. Volume Two. 204-229. [in Ukrainian].
3. Pyshchulina O., Yurchyshyn V., Stetsiuk P., Mishchenko M. (2023) Vplyv mihratsiinykh protsesiv na perebih povoiennoho vidnovlennia Ukrainy, mihratsiynu polityku YeS ta krain skhidnogo partnerstva. [The impact of migration processes on the post-war recovery of Ukraine, migration policy of the EU and the Eastern Partnership countries] Tsentrazumkova - Razumkov Center. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2023/10/25/2023-Pyshchulina-MIGRACIA.pdf> [in Ukrainian].
4. Potapenko V., Holovka A., Valevskyi O. ta in. (2023) Vplyv mihratsii na sotsialno-ekonomichnu sytuatsiiu v Ukraini [The impact of migration on the socio-economic situation in Ukraine]. NISD. 4-33 DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.01> [in Ukrainian].

5. Cimakhova A., Tserkovnyi, I. (2022) Migrantsiini protsesy v Ukraini v umovakh viiny: sotsialnyi aspekt. [Migration processes in Ukraine during the war: the social aspect] *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia - Economics, management and administration*, 4(102). 61–64. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2022-4\(102\)-61-64](https://doi.org/10.26642/ema-2022-4(102)-61-64) [in Ukrainian].
6. Sobolieva O. (2022) Osoblyvosti masovoi mihratsii ukrainsiv do krain zakhidnoi Yevropy pislia 24 liutoho 2024 roku. [Peculiarities of mass migration of Ukrainians to Western Europe after February 24, 2024]. *Ukrainoznavstvo - Ukrainian Studies*, 4(85). 220-229. DOI: 10.30840/2413-7065.4(85).2022.268322 [in Ukrainian].
7. Suprunovskyi A. (2022) Vymushena mihratsiia ukrainskykh hromadian v umovakh rosiiskoho vtorhnennia v Ukrainu. [Forced migration of Ukrainian citizens in the context of the Russian invasion of Ukraine]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal - Legal scientific electronic journal*, 7. 475-479. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-7/115> [in Ukrainian].
8. Umovy prozhyvannia ta vyplaty: zminy dlia ukrainsiv iz tymchasovym zakhystom u Yevropi. [Living conditions and benefits: changes for Ukrainians with temporary protection in Europe]. *Instytut analityky ta advokatsii - Institute for Analysis and Advocacy*. URL: https://iaa.org.ua/articles/living-conditions-and-benefits-changes-for-ukrainians-with-temporary-protection-in-europe/?gad_source=1&gclid=CjwKCAjwoa2xBhACEiwA1sb1BORbtdaaKFfkoLFyQuiBoTPtjtxPAVhSwrrVLQ_VXusCEYsJAYZIGBoCywcQAvD_BwE [in Ukrainian].
9. Fedyk M. (2024) Vymushena mihratsiia pid chas viiny: vplyv na konkurentospromozhnist ekonomiky Ukrainy. [Forced migration during the war: impact on the competitiveness of Ukraine's economy]. *Aktualni pytannia u suchasni nauki - Topical issues in modern science*, 4(22). 241-252. [in Ukrainian].